

Павленко Марина Сергіївна

старш. викладач

Київського інституту

водного транспорту імені Петра Конашевича-Сагайдачного,
Україна

МЕТОД «KIDS' SKILLS» ЯК СПОСІБ ПРОФІЛАКТИКИ МОБІНГУ СЕРЕД ДІТЕЙ

У сучасному несталому світі особливої уваги науковців потребує явище психологічного тиску і переслідувань у колективах, групах (психологічний терор), означене поняттям «мобінг». Мобінг виявляється у формі негативних висловлювань, необґрунтованої критики, поширення пліток, залякування, соціальної ізоляції, приниження, бойкотування, що зустрічаються серед здобувачів закладів освіти. Метою мобінгу є виведення людини із психологічної рівноваги, тому важливими напрямками профілактичної роботи буде підтримка позитивного статусу дитини у колективі однолітків; організація спільної роботи у колективі; формуванні в учнів навичок самоконтролю, асертивної поведінки та позитивного ставлення до себе; використання у превентивній роботі такий матеріал, який буде спонукати дітей до осмислення власної поведінки.

Важливим є організація психолого-педагогічного супроводу дітей на всіх рівнях відносин у навчальному закладі: «учні-вчителі», «батьки-учні», «батьки-вчителі», проведення профілактичних заходів з питань ненасильницького ставлення до оточуючих¹.

Психологічними характеристиками освітнього середовища, які сприяють забезпеченню та збереженню психологічної безпеки, визнано такі: доброзичлива атмосфера, задоволеність стосунками, належний рівень включення в освітнє середовище, високий рівень очікувань щодо діяльності учнів за відсутності упереджень, навчання соціальним навичкам взаємодії, підтримка учнів у період вікових криз, увага до прохань і пропозицій.

¹ Кабанцева А. В., Мельникова А. В. Індивідуально-психологічні особливості дітей підліткового віку, схильних до участі в булінгу. Збірник наукових праць «Теорія і практика сучасної психології» 2019 р., № 6, Т. 2.

цій, можливість звернутися за допомогою, підвищення активності батьків тощо. Для того, щоб унеможливити насильство і створити безпечне середовище, кожен повинен мати уявлення не тільки про те, що визнається насильством, але й про те, як створити умови для внутрішньої безпеки та безпеки референтного довілля.

Основними методично-організаційними умовами здійснення відповідної програми психологічного супроводу учасників освітнього процесу є:

1. Упровадження системи психологічних занять і тренінгів з усіма учасниками освітнього середовища: учнями, учителями, батьками.
2. Включення групових дискусій із питань безпечної психологічної взаємодії, ненасильницької комунікації, наслідків психологічного насильства для особистісного зростання до програми психологічного супроводу кожного суб'єкта навчально-виховного процесу.
3. Відповідність конкретної програми соціально-психологічного супроводу проблемам вікового і професійного розвитку її учасників.
4. Забезпечення розвитку психологічних умінь партнерського, діалогічного спілкування, прийомів створення безпечної психологічної взаємодії (окрім змістовних завдань) у кожній програмі.
5. Проведення спільних занять у вигляді імітаційно-рольової події, ділової гри, у яких спільно беруть участь усі суб'єкти навчально-виховного процесу, у кінці навчального психологічного циклу.
6. Упровадження програми психологічного супроводу щодо створення безпечного освітнього середовища протягом усього навчального року².

Для формування толерантних взаємин в освітньому середовищі, які є складовою процесу формування психологічної безпеки особистості, потрібно створити систему довірливих відносин учнів і педагогів та переконати молодь наслідувати відповідні зразки поведінки. Для цього, на думку Д. Дікової-Фаворської, необхідно:

- розвивати відповідальність педагогів за діяльність, що відбувається як у межах колективу, так і поза ним;
- долати негативні стереотипні судження про людей, їхню поведінку тощо у шкільному середовищі;
- вивчати ознаки потенційної небезпечної поведінки (раптова відсутність інтересу до навчання чи спілкування з однолітками; одержимість

² Психологічна безпека освітнього середовища: Вісник психологічної служби Київщини. Випуск 9 / за ред. Т. Л. Панченко. – Біла Церква: КВНЗ КОР "Академія неперервної освіти", 2016. – 228 с.

іграми, метою яких є насильство; часті розлади настрою; відсутність навичок управління гнівом; часті розмови про смерть та зброю; насильство стосовно тварин тощо);

- стимулювати дітей та молодь до обговорення феномена насильства;
- залучати батьків до спільних дій, спрямованих на подолання шкільного насильства.

На думку сучасного психіатра, психотерапевта, співдиректора Гельсінського інституту короткострокової психотерапії, представника напрямку психології «орієнтованої на рішення», Бена Фурмана, застосовуючи у роботі з дітьми, підлітками та молоддю підхід «kids'skills» наставники, педагоги, куратори, батьки переходять від негативного до позитивного, і не надають дітям порад та рішень щодо їхніх труднощів, проте намагаються допомогти їм самостійно знаходити рішення своїх проблем та залучати оточення. Використовуючи компліменти для розвитку співпраці, учасники освітнього середовища мають намір створити безпечне середовище, де можуть почуватись краще³.

Одним з керівних постулатів навичкового підходу Бена Фурмана є інший/новий спосіб мислення, який несе в собі певну кількість сміливості (робити речі інакше, ніж ми звикли) і містить потребу у певному навчанні. Основна ідея дитячих навичок полягає в тому, що "діти не мають проблем, а лише навички, яких вони ще не засвоїли". Опанувавши ці навички, вони подолують свої проблеми.

Метод «Навички дітей» (англ. «Kids' skills») є результатом багаторічної наглядової роботи Бена Фурмана у дитячій школі Кеула (Фінляндія), яка працює із дітьми з особливими потребами. Метод складається з 15 етапів та був розроблений в основному для роботи з дітьми приблизно з 4 років, підлітками, дорослими, з різними групами людей. Відповідно даний метод може застосовуватись з дітьми, молоддю, які потерпають від мобінгу, знаходяться у позиції жертви, нападника або свідка, проте мають потребу або бажають навчитись іншого способу побудови взаємовідносин у малих та великих групах, під час індивідуальної взаємодії. Відповідно, в межах даного підходу, дорослий виступає в ролі наставника, який може супроводжувати дитину на шляху її трансформації та допомогти зрозуміти та опанувати поведінкову навичку, яку дитина бажає набути. Наприклад: вмінню

³ Furman, B. (2010). Kids' skills in action: Stories of playful and practical solution-finding with children. Bendigo: Innovative Resources.

безконфліктно спілкуватись, вміню володіти своїм емоційним станом, вміню приймати себе та оточуючих безумовно, засвоєння нового способу спілкування один з одним і т. ін⁴.

Завданням психолога, наставника, педагога, батька, який має намір допомогти своїй дитині або групі дітей/підлітків оволодіти даним методом формування навичок, може бути супровід у позитивному формульованні відповідей на мотиваційні запитання: «Наскільки вам буде добре це вивчити? Що хорошого для вас це може принести? Хто може вам у цьому допомогти? Чим можуть допомогти вам батьки/вчителі/друзі? Чи можете ви вигадати гру, в якій ви могли б відпрацювати свої нові навички?»⁵.

Важливим першим кроком, який є найважливішим і водночас найвимогливішим у опануванні даного метода є необхідність наставника допомогти дитині переформулювати проблему у навичку, яку дитина може засвоїти. Відповідно відпрацювати засвоєння сформульованої нової навички можуть допомогти рольові ігри під час яких дитина може тренуватись поводитись по іншому, міркувати як буде виглядати, почувати себе, коли вона засвоїть нову навичку.

З метою створення оптимального психологічного середовища в навчальному закладі працівникам соціально-психологічної служби важливо здійснювати навчання дітей та підлітків під час проведення тренінгових занять, семінарів, індивідуальних та групових консультацій, прийомам саморегуляції власної поведінки та самоконтролю з метою ефективного вирішення конфліктних ситуацій, асертивної поведінки. На сьогоднішній день метод «Навичок дітей» (англ. «Kids' skills») може бути креативним, сучасним та дієвим засобом формування відповідальності, самостійності, соціальної активності дітей та учнівської молоді.

DOI: 10.51587/9781-7364-13371-2022-007-224-227

4 Химко М. Методика «Kids' skills» як спосіб трансформації дитячих проблем у навички. *Psychological Prospects Journal*, Вип. 37, 2021, 270–287.

5 Furman, B. (2010). *Kids' skills in action: Stories of playful and practical solution-finding with children*. Bendigo: Innovative Resources.